

Попов К. Л.

к.ю.н, доцент кафедри публічного права

НТУУ «КП»

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА І КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН: ХТО КОГО?

Чинний Кримінальний кодекс України за 14 років свого існування зазнав більше 140 змін і доповнень, з яких більше 30 було внесено протягом 2014-2015 років. Натомість КК України 1960 р. приблизно стільки ж змін зазнав за всі 40 років свого існування (близько 70 за період 1991-2001 років). Тобто кримінальний закон наразі змінюється практично з калейдоскопічною швидкістю. Причому деякі зміни іноді переживають по декілька перероджень (наприклад зміни до ст. 436-1 КК України).

Звичайно, суспільно-політичну ситуацію в Україні не можна назвати стабільною, і це цілком прогнозовано позначається на законодавстві. Проте, якість законодавчого продукту, на жаль, є далекою від досконалості, про що свідчить навіть поверхневий аналіз тексту окремих змінених статей Кримінального кодексу.

Особливе занепокоєння викликає помітне прагнення законодавця використати кримінальний закон в якості засобу вирішення перманентних міжпартійних, корпоративних чи кланових конфліктів, засобу врегулювання ідеологічних суперечностей, а подекуди і соціально-економічних проблем, які кримінальним законодавством регулювати не лише недоцільно, але й неможливо. Багато з таких «законодавчих експериментів» виглядають відверто кон'юнктурними, непродуманими, руйнують системність і логіку кримінального закону.

Наведемо лише декілька прикладів.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України» від 21.08.2009 року, диспозиція ч. 1 ст. 157 КК України буда змінена додаванням слів «а також ухилення члена виборчої комісії у

роботі комісії без поважних причин». При цьому ч. 3 цієї статті залишилась у старій редакції «діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням свого службового становища».

Таким чином, було порушено системність ст. 157 КК України, оскільки фактично передбачено таке діяння як «ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії без поважних причин, вчинене членом виборчої комісії», що свідчить про явне порушення логіки закону.

Крім того, обрану законодавчу конструкцію «ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії без поважних причин» не можна визнати граматично коректною. По-перше, складно уявити «ухилення» члена комісії від участі у її роботі «з поважних причин», а по-друге, словосполучення «ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії» не відповідає правильному вживанню дієслова «ухилитися», яке вимагає прийменника «від», а не «у».

Ще приклад. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 р. диспозиція ч. 1 ст. 172 КК України була викладена у такій редакції: «незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» іншою особою, а також інше грубе порушення законодавства про працю». Таке текстуальне законодавче вирішення спонукає до певних висновків.

По-перше, незаконне звільнення працівника з роботи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» іншою особою, визначається як таке, що не є звільненням з особистих мотивів (хоча іншого, ніж особистого (тобто, помста, неприязнь), мотиву тут складно уявити). А по-друге, наслідуючи логіку таких змін, незаконне звільнення працівника з роботи у зв'язку з повідомленням ним про порушення іншою особою вимог іншого закону (а не Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції») не буде вважатися злочином, що як мінімум є дивним.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за фальшування марок акцизного збору» від 18.09.2012 р. ч. 1 ст. 199 КК України, яка передбачала відповідальність за «виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту, а також збут підробленої національної валюти України у виді банкнот чи металевої монети, іноземної валюти, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї» було викладено в новій редакції.

До тексту диспозиції цієї статті було вміщено вказівку на додатковий предмет злочину «незаконно виготовлені, одержані чи підроблені марки акцизного податку, голографічні захисні елементи» та додаткову ознаку суб'єктивної сторони «з метою використання при продажу товарів». При цьому така ознака як «марки акцизного збору» цим же законом була виключена з назви і тексту ст. 216 КК України, проте ознака «голографічні захисні елементи» в тексті ст. 216 КК України залишилась.

Таким чином, після внесених змін ч. 1 ст. 199 КК України передбачала «виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту, а також збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного податку, голографічних захисних елементів, підробленої національної валюти України у виді банкнот чи металевої монети, іноземної валюти, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї», а ст. 216 КК України – «незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок для маркування упаковок примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних чи голографічних захисних елементів».

Тобто, по-перше, виникла колізія положень ч. 1 ст. 199 та ч. 1 ст. 216 КК України в частині відповідальності за незаконне виготовлення, підроблення або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених голографічних захисних елементів. А, по-друге, зважаючи на зміст диспозиції ч. 1 ст. 199 КК України, складно уявити такі дії як «виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів»

«підробленої національної валюти України», «іноземної валюти», а тим більше «державних цінних паперів чи білетів державної лотереї».

Продовженням історії з ігноруванням вимог юридичної техніки може стати прийняття 9 квітня 2015 року Верховною Радою України Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки», який наразі направлено Президенту України.

Цим неоднозначним законом [1] пропонується, зокрема, змінити редакцію ст. 436-1 КК України «Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів».

Але, змінюючи закон, законодавець невиправдано маніпулює термінами, розділяючи в тексті кримінального закону конструкції «виготовлення, поширення символіки...» і «пропаганда...», та одночасно визначаючи «виготовлення та\або поширення продукції, яка містить символіку...» одним з проявів «пропаганди». Крім того, санкцією зміненої ст. 436-1 КК України встановлюється додаткове покарання у виді конфіскації майна, хоча сам злочин є злочином середньої тяжкості, та й «корисливим» його назвати складно.

Зважаючи на все вищевикладене, можемо лише побажати нашим законотворцям (як і майбутнім юристам, яких ще очікує така складна і часто невдячна справа як нормотворчість) не втрачати пильність, вивчати юридичну техніку і відчувати свою відповідальність за результати своєї правотворчої діяльності.

Список використаних джерел:

1. В. Яворський. Аналіз закону про заборону комуністичних символів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1430493970>